

Dnro TEM066:00/2011
TEM/1740/00.04.01/2011

12.3.2013

Jakelussa mainituille

Asia: **NUORISOTAKUUN TOTEUTUS**

Kirje nuorisotakuun alueellisille ja paikallisille toimijoille

Arvoisa vastaanottaja,

Me allekirjoittaneet haluamme tällä kirjeellä kannustaa alueellisia ja paikallisia toimijoita toteuttamaan nuorisotakuuta.

Nuorisotakuun tavoitteena on saada entistä useampi nuori perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja työmarkkinoille. Estämällä nuorten syrjäytymistä varhaisella tuella lisäämme nuorten hyvinvointia ja osallisuutta yhteiskunnassa ja varmistamme, että meillä on osaavaa työvoimaa myös tulevaisuudessa.

On tärkeää, että alueellisina ja paikallisina toimijoina jatkatte ja edelleen kehittäte jo nyt toimivaa yhteistyötä nuorten parhaaksi hallinnonaloista tai kuntarajoista riippumatta. Monialainen yhteistyö, josta on säädetty esimerkiksi nuorisolaissa, luo uutta, yhteiskunnallisesti merkittävää osaamista eri toimialoille. Lisäksi se parantaa tiedonkulkua ja palvelujen oikea-aikaisuutta. Toimimalla yhteistyössä tuemme sitä, että nuorten osallisuus lisääntyy, heidän osaamisensa kehittyy, nuoret kouluttautuvat ja työllistyvät ja ovat siten aktiivisia yhteiskuntamme jäseniä.

Hakipa nuori mistä tahansa apua, hänet on ohjattava juuri hänen tilanteeseensa parhaiten soveltuvaan palveluun riippumatta hallinnonalasta tai siitä, mistä hän on lähtenyt apua hakemaan.

Hallitusohjelman mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö ovat käynnistäneet toimet nuorisotakuun toteuttamiseksi. Nuorisotakuun suunnittelutyössä ovat mukana myös puolustusministeriö ja valtiovarainministeriö.

Nuorisotakuun toimeenpano perustuu yhdessä laadittuihin toimintalinjauksiin, uusiin säädöksiin ja hallinnonalojen väliseen yhteistyöhön. Valtion talousarvioon on lisätty nuorisotakuun toimeenpanoon 60 miljoonaa euroa vuosittain nykyisen hallitusohjelman ajan.

Tämän kirjeen liitteenä olevassa muistiossa kerrotaan nuorisotakuun toimeenpanon tämänhetkisestä tilanteesta. Työhön ovat sitoutuneet ministeriöt, työmarkkinajärjestöt, Suomen Kuntaliitto ja Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.

EU:n työministerit hyväksyivät 28.2.2013 pidetyssä kokouksessaan EU:n laajuisen suosituksen nuorisotakuusta. Komission suositus noudattelee pitkälti Suomen nuorisotakuun mallia. EU:n jäsenmaiden lisäksi Suomen mallista ovat kiinnostuneita myös monet Euroopan ulkopuoliset maat ja kansainvälinen media. Tämä lisää Suomelle kannusteita toteuttaa nuorisotakuu siten kuin olemme suunnitelleet.

Nuorisotakuun tavoitteiden toteuttamiseksi teemme osaltamme keskushallinnossa tiivistä yhteistyötä koulutus-, työllisyys-, nuoriso- ja sosiaali- ja terveystieteiden toimien eteenpäin viemiseksi. Yhteistyö jatkuu niin lainsäädännön valmistelussa kuin nuorisotakuun toteutumisen seurannassa ja arvioinnissa. Vankkaa tukea tähän työhön saamme juuri käynnistyvän laajan tutkimushankkeen tuloksista. Tämän lisäksi hyödynnämme seurannassa olemassa olevia tilastoja ja eri hallinnonalojen muita arvioinnin ja seurannan työkaluja.

Valtakunnallinen nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmä työskentelee koko hallituskauden ajan. Työryhmän puheenjohtajana toimii ylijohtaja Tuija Oivo työ- ja elinkeinoministeriöstä.

Lauri Ihalainen
Työministeri

Paavo Arhinmäki
Kulttuuri- ja urheiluministeri

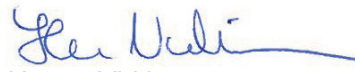
Maria Guzenina-Richardson
Peruspalveluministeri

Jukka Gustafsson
Opetusministeri

Paula Risikko
Sosiaali- ja terveysministeri

Henna Virkkunen
Hallinto- ja kuntaministeri

LIITE Muistio "Nuurisotakuun tavoitteet ja sisältö" siihen kuuluvine liitteineen (3 kpl)
JAKELU Nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmä
Suomen Kuntaliitto
Kuntien opetus-, nuoriso-, sosiaali- ja terveystoimet
Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
ELY-keskukset/Elinkeinot, työ, osaaminen ja kulttuuri -vastuualue
TE-toimistot
Työvoiman palvelukeskukset
TE-hallinnon asiakaspalvelukeskus
Peruskoulut
Ammatilliset toisen asteen oppilaitokset
Kansanopistot
Kansalaisopistot
Opetushallitus
Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön asiantuntija- ja palveluorganisaatio CIMO
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Työterveyslaitos
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
Suomen Yrittäjät
Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK
Akava ry
Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry
Varusmiesliitto ry
Siviilipalveluskeskus
Suomen nuorisovaltuustojen Liitto NUVA ry
Nuorisoasiain neuvottelukunta Nuora
Nuorten tieto- ja neuvontapalveluiden kansallinen koordinaatio ja kehittämiskeskus
Suomen nuorisokeskukset ry
Suomen opinto-ohjaajat SOPO ry
Työ- ja elinkeinoministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
Puolustusministeriö ja pääesikunta
Sosiaali- ja terveysministeriö
Valtiovarainministeriö
Valtioneuvoston kanslia
Sisäasiainministeriö
Oikeusministeriö
Ulkoasiainministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö
Liikenne- ja viestintäministeriö
Ympäristöministeriö

Nuorisotakuun tavoitteet ja sisältö

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa linjaamasta nuorten yhteiskuntatakuusta, koulutustakuusta ja myöhemmin esitetystä nuorten aikuisten osaamisohjelmasta käytetään vuoden 2013 alusta lukien yhtä käsitettä: **nuorisotakuu**.

Nuorisotakuun tavoitteena on auttaa nuoria pääsemään koulutukseen ja työelämään. Nuorisotakuun onnistunut toteutus edellyttää valtion ja kuntien viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyötä. **Takuun toteutumisen keinoja ovat koulutustakuun toimet, nuorten aikuisten osaamisohjelma, nuorten työvoima- ja elinkeinopalvelut (TE-palvelut) ja kuntoutuspalvelut mukaan lukien kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut sekä muut nuorten yksilölliset palvelut, kuten etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta.**

Nuorisotakuun yhtenä periaatteena on, että nuoria kuullaan ja että nuoret voivat vaikuttaa oman elämänsä kulkuun. Nuorisotakuu tukee nuorten kasvua, itsenäistymistä ja elämänhallintaa.

Nuorisotakuun tavoitteena on edistää nuoren koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista, ehkäistä nuorten työttömyyttä pitkittymästä, tunnistaa nuorten syrjäytymisvaaraan liittyvät tekijät sekä tarjota nuorille tukea jo varhaisvaiheessa estämään nuorten syrjäytymiskehitystä ja ulkopuolisuutta.

Nuorisotakuun toteutukseen vaikuttavat säädös- ja lakimuutokset

Nuorisotakuusta ei ole erillistä lakia.

Nuorisotakuun toteuttamista varten olemassa olevaan lainsäädäntöön on tehty muutoksia ja uudistuksia. Keskeiset nuorisotakuuseen vaikuttavat päivitykset lainsäädännössä ovat tässä muistiossa kunkin toimijan kohdalla. Uudistuksia on tarvittaessa tulossa myös perusopetuslakiin koskien kuntien ohjausvastuuta, tietojen vaihtoa koskeviin säännöksiin ja oppilas- ja opiskelijahuoltoon. Nuorisotakuun toimeenpanossa on tärkeää hyödyntää tehokkaasti olemassa olevan lainsäädännön mukaisia palveluita, joita ei toistaiseksi ole välttämättä täysimääräisesti osattu käyttää hyväksi.

Nuorisotakuun toteuttaminen

Ketä nuorisotakuu koskee?

Nuorisotakuu koskee kaikkia alle 25-vuotiaita, joilla ei ole työtä tai ammatillista koulutusta. Nuorisotakuu koskee myös 25–29-vuotiaita vastavalmistuneita. Vastavalmistuneella tarkoitetaan sellaista henkilöä, jonka valmistumisesta on alle 12 kuukautta.

Nuorten aikuisten osaamisohjelmassa tulleet uudet aloituspaikat ovat käytettävissä vuosina 2013–2016. Nämä paikat koskevat ammattikoulutusta vailla olevia 20–29-vuotiaita.

Koulutusjärjestelmää koskevat nuorisotakuun muutokset

Koulutustakuu

Nuorisotakuun tärkeä osa on koulutustakuu, joka takaa jokaiselle peruskoulun päättäneelle koulutuspaikan lukiossa, ammatillisessa oppilaitoksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Jokaiselle nuorelle luodaan realistiset mahdollisuudet suorittaa perusasteen jälkeinen tutkinto ja työllistyä.

Nuorten ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkoja on lisätty syksyllä 2012 ja 2013 alkaen niillä alueilla, joilla opiskelupaikkoja nuorisoiäluokkaan nähden on muita alueita vähemmän. Yhteensä näitä paikkoja on 1700. Opiskelupaikkoja lisättiin erityisesti metropolialueella ja kasvukeskuksissa. Koulutusta ja opiskelupaikkoja kohdennetaan myös jatkossa suhteessa nuorisoiäluokkien kehitykseen siten, että koulutusta on saatavilla koko maassa ja että koulutuksen saatavuus parane.

Koulutustakuun toteutuminen edellyttää, että nuorelle varmistetaan sekä pääsy koulutukseen että joustavat koulutusväylät. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijaksi ottamisen perusteita uudistettiin siten, että perusasteen päättäneet ja ilman toisen asteen tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevat valitaan ensin toisen asteen opiskelijavalinnassa. Oppilaitosta vaihtaville opiskelijoille ja aiemman tutkinnon suorittaneille vahvistetaan erillisvalintoja, ammatillista lisäkoulutusta, oppisopimuskoulutusta ja näyttötutkintokoulutusta.

Uudistettu opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2013) sekä valtioneuvoston ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishausta annetun asetuksen (30/2008) muuttamisesta annettu asetus (1047/2012) tulivat voimaan vuoden 2013 alusta lukien. Asetuksia sovelletaan ensimmäisen kerran syksyn 2013 yhteishaussa haettaessa keväällä 2014 alkaviin koulutuksiin. Samassa yhteydessä kokeillaan uutta verkkopalvelua, opintopolku.fi -palvelua, joka on Oppijan verkkopalvelu -hankkeessa uudistettu järjestelmäkokonaisuus. Vuoden 2014 aikana verkkopalvelussa otetaan vaiheittain käyttöön uusia hakupalveluita. Näitä ovat muun muassa valmistavat ja valmentavat koulutukset, erityisoppilaitosten järjestämä koulutus sekä aikuiskoulutuksena järjestettävä perus- ja toisen asteen koulutus. Lopullisessa laajuudessaan opintopolku.fi -palvelu on vuoden 2015 aikana.

Koulutustakuun toteutumista vahvistaa vuonna 2011 käynnistynyt **ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma**. Siinä laajat koulutuksen järjestäjien muodostamat hankeverkostot rakentavat työvälineitä, joilla tuetaan opiskelijoiden oppimista ja vähennetään opintojen keskeyttämisistä. Tärkeä osa koulutustakuun toteuttamista on myös laajennettu työssä oppiminen sekä työvaltaisten opetusmenetelmien kehittäminen.

Oppisopimuskoulutuksen laajentaminen

Oppisopimuskoulutusta ammatillisena perus- ja lisäkoulutuksena toteutettaville koulutuksen järjestäjille on myönnetty lisäresursseja korotettuun koulutuskorvaukseen. **Korotettu koulutuskorvaus maksetaan työnantajille samana vuonna perusopetuksen tai perusopetuksen lisäopetuksen päättäneiden opiskelijoiden oppisopimuksena toteutettavaan perus- ja lisäkoulutukseen.** Korvaus on ensimmäisenä oppisopimusvuonna 800 euroa kuukaudessa, toisena vuonna 500 euroa ja kolmantena vuonna 300 euroa kuukaudessa.

Avustus korotettuun koulutuskorvaukseen myönnettiin kaikille 41:lle koulutuksen järjestäjälle, jotka sitä hakivat. Avustus kattaa yhteensä yli 800 perusopetuksen päättävän oppisopimusopiskelijan koulutuskorvaukset. Perusopetuksesta suoraan oppisopimusopiskelijaksi siirtyvien määrä näyttää koulutuksen järjestäjien hakemusten mukaan lisääntyvän merkittävästi, sillä nykyisin kohderyhmään kuuluvia oppisopimusopiskelijoita on alle 200.

Lisäksi koulutuksen järjestäjät saavat lisäresursseja oppisopimuskoulutuksen kehittämiseen nuorten koulutusmuotona ja tuettuun oppisopimuskoulutukseen. Tämän tuen avulla koulutuksen järjestäjät voivat järjestää koulutustakuun kohderyhmän huomioon ottavaa opetusta ja ohjausta.

Työnantaja voi saada palkkatukea ottaessaan nuoren oppisopimuskoulutukseen (nuoren Sanssi-kortti). Oppisopimuskoulutuksessa palkkatukea voi saada koko oppisopimuskoulutuksen ajan. Lisää tietoa työnantajille suunnatusta palkkatuesta on otsikon ”Palkkatuettu työ ja Sanssi-kortti” alla.

Nuorten aikuisten osaamisohjelma

Tällä hetkellä Suomessa on noin 110 000 sellaista 20–29-vuotiasta, jolla ei ole perusasteen jälkeistä koulutusta. Heitä varten nuorisotakuussa on nuorten aikuisten osaamisohjelma. Nuorten aikuisten osaamisohjelmaan kuuluvaa koulutusta on tarjolla maan kaikissa osissa, ja siihen voi hakea ensimmäisen kerran keväällä 2013. Nuorten aikuisten koulutusohjelma pyrkii osaltaan pidentämään työuria: toisen asteen koulutuksen tiedetään lisäävän työuria keskimäärin peräti kuudella vuodella.

Tavoite on, että nuorten aikuisten osaamisohjelman avulla vuosittain arviolta 5000:lle löytyy koulutuspaikka nuorten ammatillisen peruskoulutuksen koulutusjärjestelmää tehostamalla, noin 2500 opiskelijaa pääsee ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistavaan koulutukseen oppilaitoksissa ja noin 1500 nuorta aikuista oppisopimuskoulutukseen. Tavoitteena on, että vuosina 2013–2016 nuorten aikuisten osaamisohjelman avulla saadaan noin 36 000 nuorta aikuista toiseen asteen koulutukseen.

Osalle ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on myönnetty **lisäresursseja vailla toisen asteen tutkintoa olevien 20–29-vuotiaiden nuorten aikuisten kouluttamiseen**. Lisärahoitusta saa oppilaitosmuotoinen ja oppisopimuksena toteutettava **ammatti- ja erikoisammattitutkintoon valmistava koulutus**. **Opetus- ja kulttuuriministeriö on lisännyt myös valtionavustusta, jolla tuetaan opintoihin hakeutumista ja opinnoissa menestymistä.**

Nuorisotakuun toimeenpano TE-hallinnossa

Nuorisotakuun toimintamalli edellyttää, että TE-hallinto tehostaa nuoren palveluprosessia. Jokaiselle alle 25-vuotiaalle ja jokaiselle alle 25–29-vuotiaalle vastavalmistuneelle työttömälle nuorelle on tarjottava hänen omaan tilanteeseensa parhaiten sopiva aktiivinen vaihtoehto viimeistään silloin, kun työttömyys on jatkunut yhtäjaksoisesti kolme kuukautta.

Kaikkien nuorille suunnattujen palvelujen tavoitteena on tukea nuorten kestäviä uraratkaisuja eikä ainoastaan katkaista nuorten työttömyyttä. Onnistunut lopputulos edellyttää myös nuorilta omaa aktiivisuutta. **TE-palveluissa noudatetaan lakia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) ja työttömyysturvalakia (1290/2002).**

Nuorisotakuun toimintamallista ja nuorten TE-palveluiden järjestämisestä on jaettu TE-hallinnolle ohjekirje ”**Työ- ja elinkeinoministeriön linjaukset nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa**”, 8.1.2013, TEM/2905/03.01.04/2012. Linjausten teon jälkeen **palkkatuen (Sanssi-kortin) käyttö on laajennettu koskemaan kaikkia alle 30-vuotiaita, ei vain vastavalmistuneita** (linjauksia täydentävä ohjekirje 22.2.2013).

Palvelut työllistymissuunnitelman mukaisesti

TE-palvelujen onnistumiseksi on tärkeää, että huomio kiinnitetään ensisijaisesti nuoren palvelutarpeen arviointiin ja nopeaan palveluprosessiin hyödyntämällä laajaa olemassa olevaa palveluvalikoimaa. Palvelutarpeen kartoituksen pohjalta TE-toimisto laatii yhdessä nuoren kanssa työllis-

tymissuunnitelman mahdollisimman pian nuoren ilmoittauduttua työttömäksi työnhakijaksi. Kartoit-
tus on tehtävä viimeistään kahden viikon kuluessa työnhaun alkamisesta. Työllistymissuunnitel-
maa tarkennetaan tapaamalla nuorta palvelutarpeen mukaan. Nuorelle on tarjottava **ennen kol-
men kuukauden yhtäjaksoista työttömyyttä aktiivitoimia työllistymisen edistämiseksi**, jos
näin ei ole tapahtunut jo ennen sitä. Työllistymissuunnitelmassa sovitut palvelut on sovittu TE-
toimistossa yhdessä nuorta kuunnellen, joten ne velvoittavat kumpaakin osapuolta.

Jos nuorella ei ole ammatillista koulutusta, ensisijainen vaihtoehto koulutuksen hankkimiseksi on
ammattillisia valmiuksia antava koulutus. Koulutuksen valintaan voidaan käyttää apuna esimerkik-
si **työkokeilua, uravalmennusta ja ammatinvalinta- ja uraohjausta**. Verko- ja puhelinpalvelut
ovat kaikkien nuorten käytettävissä (Koulutuslinja, koulutusneuvonta Facebookissa, Uralinja,
AVO-ammatinvalintaohjelma, Ammattinetti jne).

Työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa tarjotaan myös tarvittaessa seu-
raavia palveluja: **työnhakuvalmennus, työhönvalmennus, työvoimakoulutus, koulutuskokei-
lu, starttiraha (yritystä perustavalle) tai palkkatuettu työ (Sanssi-kortti)**.

Työharjoittelun ja työelämävalmennuksen on korvannut työkokeilu. Työkokeiluun voidaan ohjata
ammattitaidottomia nuoria työ- ja koulutusvaihtoehtojen selvittämiseksi.

Palkkatuettu työ ja Sanssi-kortti

Palkkatuettu työ voi olla tärkeä avaus nuoren työuralle. Nuori saa TE-toimistosta Sanssi-kortin, jo-
ta nuori voi käyttää työtä hakiessaan. Palkkatukea voidaan myöntää työsopimussuhteessa tehtä-
vään työhön tai oppisopimuskoulutukseen. Sitä voivat saada kunnat, yritykset ja muut yksityisen
sektorin työnantajat, kuten yhdistykset, säätiöt ja sosiaaliset yritykset, jos työnantajaa koskevat
ehdot tuen myöntämiselle täyttyvät.

Tuki työnantajalle voi olla noin 700 euroa kuukaudessa enimmillään kymmenen kuukauden ajan
lukuun ottamatta oppisopimuskoulutusta, jossa tukea voi saada koko oppisopimuskoulutuksen
ajan. Palkkatukea voidaan myöntää täysimääräisenä, jos tuella palkattavan säännöllinen työaika
on vähintään 85 prosenttia alan säännöllisesti työajasta. Palkkatukea voidaan myöntää myös
osa-aikatyöhön. Tällöin palkkatuen määrä suhteutetaan työaikaan.

Nuorisotakuun toimeenpanossa tarvitaan lisää työnantajia, jotka ovat kiinnostuneita tarjoamaan
palkkatuettua työtä nuorille. Työnantaja hakee palkkatukea TE-toimistosta. Palkkatuen hakemi-
sen ja maksamisen hallinnollisia menettelyjä on kevennetty, jotta työnantajien olisi mahdollisim-
man vaivatonta käyttää palkkatukea. Palkkatukihakemus kannattaa jättää TE-toimistoon hyvissä
ajoin ennen suunniteltua työsuhteen alkamista. Työsuhde ei voi alkaa ennen kuin TE-toimisto on
tehnyt päätöksen tuen myöntämisestä.

TE-toimiston yhteistyö muiden viranomaisten kanssa

Jos ammattitaitoinen tai ammattitaidoton nuori tarvitsee muita julkisia TE-palveluja, nuorten pal-
velut järjestetään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Aina nuori ei työ- ja toimintakykyn-
sä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua julkisiin TE-palveluihin. Tällöin TE-toimisto pyrkii
huolehtimaan yhdessä muiden toimijoiden, erityisesti kunnan sosiaali- ja terveystoimen kanssa
siitä, että nuori saa palveluja, jotka parantavat hänen mahdollisuuksiaan myöhemmin osallistua
TE-palveluihin. Esimerkkejä tällaisista palveluista ovat sosiaalitoimen järjestämät toimet työpajal-
la, aktivointiehdon piiriin kuuluvan nuoren mahdollisuus osallistua kuntouttavaan työtoimintaan tai
sosiaali- ja terveydenhuollon kuntouttavat palvelut.

TE-toimistojen yhteistyö työnantajien ja yritysten kanssa

TE-toimistot kartoittavat suunnitelmallisesti työnantajia, jotka ovat kiinnostuneita palkkaamaan
nuoria. TE-toimistojen on aktiivisesti markkinoitava työnantajille ja yrityksille mahdollisuutta palk-

katukeen (Sanssi-kortti). Ammattibarometri on työkalu, joka on TE-toimistojen käytössä arvioitaessa lähiajan työvoimatarpeita.

TE-toimiston on syytä kertoa nuorelle hänen näkökulmastaan olennaiset perusasiat harmaan talouden torjunnasta. Nuoren on tärkeää tietää, millaisia yhteiskunnallisia vaikutuksia harmaalla taloudella on, kun verokertymä pienenee ja hintataso vääristyy. Vaikka eläkeikä on kaukana nuoren todellisuudesta, on TE-toimistossa syytä kertoa, että pimeää työtä tehdessä nuorelle ei kerry eläkettä. Lisäksi nuoren oikeusturvan kannalta on olennaista tietää, ettei työnantaja ole vakuuttanut pimeää työtä tekevää tapaturmien varalta. Vahingon sattuessa nuori ei ole oikeutettu esimerkiksi ansiosidonnaiseen sairauspäivärahaan. Pimeä työ ei myöskään tuo oikeutta työttömyyspäivärahaan. Lisää tietoa harmaan talouden torjunnasta saa osoitteessa www.mustatulevaisuus.fi.

Nuoret, työmarkkinatuki ja koulutukseen hakeminen

Työmarkkinatuki on ensi kertaa työmarkkinoille tuleville ja työttömyyspäivärahaa enimmäisajan saaneille tarkoitettu taloudellinen tuki. Tukea voi saada vain Suomessa asuva työnhakija. Oikeus tukeen alkaa aikaisintaan sinä päivänä, jolloin nuori ilmoittautuu TE-toimistoon.

Alle 17-vuotiaalla henkilöllä ei ole oikeutta työmarkkinatukeen.

Jos 17-vuotiaalla ei ole ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, hänelle voidaan maksaa työmarkkinatukea vain siltä ajalta, kun hän on työllistymistä edistävässä palvelussa, esimerkiksi työvoimakoulutuksessa, työnhakuvalmennuksessa tai työkokeilussa.

Alle 25-vuotiaan nuoren, joka ei ole suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, on haettava keväällä vähintään kahta opiskelupaikkaa, joiden opiskelijaksi ottamisen perusteet hän täyttää. Opinnot voivat olla tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta tai ainoastaan peruskoulun oppimäärän suorittaneella lukio-opintoja. Haettavan koulutuksen ei tarvitse olla yhteishaun piiriin kuuluvaa vaan se voi olla myös muuta tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta, esimerkiksi yliopisto-opintoja. Lukio-opinnoilla tarkoitetaan sellaisia lukio-opintoja, joiden oppimäärän mukainen laajuus on vähintään 75 kurssia. Esimerkiksi kevään abiturientin tulee hakea syksyllä alka-vaan ammatillisia valmiuksia antavaan koulutukseen abikeväänä.

Jos nuori ilman pätevää syytä jättää hakematta koulutukseen tai omalla menettelyllään aiheuttaa sen, ettei häntä valita koulutukseen tai hän kieltäytyy koulutuksesta, menettää hän oikeuden työmarkkinatukeen syyslukukauden alusta lukien. Syyslukukauden alku on 1. päivä syyskuuta. Jos nuori keskeyttää opinnot ilman pätevää syytä, menettää hän oikeuden työmarkkinatukeen keskeyttämisestä lukien.

TE-toimisto ja nuori voivat tietyin edellytyksin sopia hakuvelvollisuudesta pääsäännöstä poikkeavasti tai hakuvelvollisuuden korvaamisesta kokonaan jollakin nuoren yksilölliseen tilanteeseen sopivalla palvelulla tai toimella.

Vaikka työmarkkinatukioikeus olisi menetetty edellä kerrotusta syystä, nuori voi olla oikeutettu työmarkkinatukeen työllistymistä edistävien palveluiden ajalta. Nuoren kannattaa siten olla työnhakijana TE-toimistossa.

Kirje 1.2.2013 ”Alle 25-vuotiaiden ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta vailla olevien nuorten oikeudesta työttömyysetuuteen”, TEM/288/07.10.02/2013, on jaettu helmikuun alussa TE-hallintoon, opetus- ja kulttuuriministeriölle, Opetushallitukselle ja lukioille. Lisätietoja antavat TE-toimistot ja Kela.

Nuorisotakuu osana nuorisotoimea

Kuntien monialainen yhteistyö

Nuorisolain (72/2006) mukaan kunnassa on oltava paikallisten viranomaisten yhteistyön yleistä suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Verkostossa on oltava edustus opetus-, sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimesta sekä työhallinnosta ja poliisihallinnosta. On tärkeää, että verkostossa ovat edustettuina myös kunnassa toimivat ammatillisen koulutuksen järjestäjät. Verkostoon voi kuulua myös muita kunnan, valtion tai seurakunnan viranomaisia tai toimialoja. Verkoston on toimittava vuorovaikutuksessa nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. Kunnat voivat koota myös yhteisiä verkostoja.

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston tehtävät ovat:

- 1) koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen yhteensovittamista ja vaikuttavuutta tavoitteena palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus;
- 3) suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjautumiseksi ja tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseksi,
- 4) edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvän tiedonvaihdon sujuvuutta suunnitteleamalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken.

Opetus- ja kulttuuriministeriö seuraa kuntien lakisääteisten nuoren ohjaus- ja palveluverkostojen toimintaa ja antaa informaatio-ohjausta.

Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta

Nuorisotoimessa nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö toteuttavat nuorten sosiaalisen vahvistamisen tehtävää. Sosiaalisella vahvistamisella tarkoitetaan nuorisolain mukaan sellaisia nuorille suunnattuja toimia, jotka parantavat nuoren elämäntaitoja ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön nuorisotoimi vastaa nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön toiminnan yhteen sovittamisesta ja sisällöllisestä kehittämisestä. Toimintaa tuetaan valtionavustuksella. Nuorisotoimen kohderyhmänä ovat alle 29-vuotiaat nuoret.

Etsivä nuorisotyö

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain valtionavustusta etsivään nuorisotyöhön, jota koskevat säädökset tulivat voimaan 1.1.2011. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on auttaa ja tukea nuorta saamaan tarvitsemansa palvelut ja siten edistää nuoren kasvua, itsenäistymistä ja pääsyä koulutukseen ja työhön.

Nuorisotakuun yhtenä tavoitteena on, että etsivä nuorisotyö kattaa koko maan. Vuonna 2012 etsivää nuorisotyötä toteutettiin yli 270 kunnassa (87 % maamme kunnista). Etsivä nuorisotyö oli vuonna 2012 yhteydessä yli 23 000 nuoreen, joista yli 14 000 nuorelle tarjottiin pidempiaikaista tukea palveluun pääsemiseksi. Etsivä nuorisotyö auttaa nuoren palveluun ”saattaen vaihteen -periaatteella”.

Etsivään nuorisotyöhön osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista.

Etsivää nuorisotyötä koskevat tietojen luovutusta ja ilmoittamista koskevat velvoitteet

Viranomaiselle on säädetty velvoitteita ja oikeuksia nuorta koskevien tietojen luovuttamisesta. Viranomaisen **on luovutettava nuoren yhteys- ja yksilöintitiedot** nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten seuraavasti (7c §):

- 1) opetuksen järjestäjän on luovutettava tiedot perusopetuksen päättäneestä nuoresta, joka ei ole sijoittunut perusopetuksen jälkeisiin opintoihin
- 2) koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa
- 3) puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on luovutettava tiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka vapautetaan varusmies- tai siviilipalveluksesta palveluskelpoisuuden puuttumisen takia tai joka keskeyttää palveluksen.

Näistä **velvoitteista viranomainen voi poiketa**, jos se arvioi käytettävissään olevien tietojen pohjalta sekä nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna, ettei nuori tarvitse apua ja tukea päästäkseen tarvitsemiinsa palveluihin.

Nuorisolaissa säädetään myös muiden kuin edellä mainittujen viranomaisten **oikeudesta ilmoittaa nuoren yhteys- ja yksilöintitiedot** nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten. Jos viranomainen arvioi viranomaisena saamiensa tietojen pohjalta sekä nuoren tilanne ja tuen tarve kokonaisuudessaan huomioon otettuna nuoren tarvitsevan viipymättä tukea päästäkseen palvelujen ja muun tuen piiriin, hän voi salassapitosäännösten estämättä tehdä ilmoituksen.

Viranomaisten on huolehdittava siitä, että sopivin tavoin etukäteen on ilmoitettu nuorelle ja alaikäisen nuoren huoltajalle siitä, että nuorta koskevia tietoja voidaan nuorisolain mukaisesti luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten. Tällaisen tiedon voi esimerkiksi kertoa (tai jakaa asiasta kertovan esitteen) silloin, kun nuori ilmoittautuu työnhakijaksi tai nuori ottaa vastaan saamansa opiskelupaikan.

Jos viranomainen tekee nuoresta **lastensuojelulain** (417/2007) 25 §:n mukaisen ilmoituksen, nuoren yhteys- ja yksilöintitietoja ei ilmoiteta etsivää nuorisotyötä varten.

Etsivään nuorisotyöhön liittyvästä nuorta koskevien tietojen käsittelystä on saatavissa ohje (ks. lisätiedot ja lähdeaineisto).

Nuorten työpajatoiminta

Nuorten työpajat ovat yhteisöllisiä, toiminnallisia ja työvaltaisia oppimis- ja kasvuympäristöjä. Työpajat tukevat nuoren elämäntaitoja, sosiaalista vahvistumista, omatahtista yhteisöllistä kasvua ja tekemällä oppimista.

Nuorten työpajatoiminta kattaa yli 80 % koko maasta, Vuosittain pajoilla on 13 000 nuorta. Nuorten työpajatoimintaan osallistuneista nuorista yli 80 %:lta puuttuu ammatillinen tutkinto, joten eniten nuoria ohjataan koulutukseen. Työpajajakson jälkeen 75 % nuorista jatkaa joko koulutuksessa, työssä, oppisopimuksessa tai muussa mielekkäässä toiminnassa.

Työpajassa nuorella on mahdollisuus ohjattuun ja tuettuun työntekoon sekä räätälöityyn koulutuspolkuun. Työpaja myös tukee nuorta suorittamaan koulutuksensa loppuun yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa. Työpaja voi avata nuorelle oven myös avoimille työmarkkinoille. Työpajatoiminta on monialaista toimintaa. Julkishallinnon palvelukokonaisuudessa työpajat ovat lähellä sosiaalialan palveluja ja avoimia koulutus- ja työmarkkinoita.

Työpajassa tehty työvalmennus edistää nuoren työkykyä ja tukee hänen ammatillista kehittymistään. Se voi selkiyttää nuoren suunnitelmia sekä koulutukseen ja työhön liittyviä tavoitteita. Yksilövalmennus auttaa nuorta kehittämään arjen hallintaa sekä sosiaalisia taitoja ja valmiuksia. Työ-

ja yksilövalmennusta annetaan nuoren yksilöllisen tuen tarpeen mukaan. Valmennusten painotusta muutetaan nuoren voimavarojen kasvun myötä. (Liite 3, nuorten työpajatoiminnan valmennukset.)

Kunnan sosiaali- ja terveydenhuolto sekä kuntoutuspalvelut nuorisotakuussa

Nuorisotakuu ei toteudu ilman sosiaali- ja terveystalvveluja. Nuorisotakuuseen kuuluu lupaus nuorten kuntoutuspalvelujen saatavuudesta.

Vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä on kunnilla. Kuntia velvoittavan lainsäädännön rakenne vaihtelee palveluittain. Osa lainsäädännöstä ei sääntele yksityiskohtaisesti toiminnan laajuutta, sisältöä eikä järjestämistapaa.

Sosiaalihuoltolaki ja terveydenhuoltolaki edellyttävät, että kunta tarjoaa asukkailleen palveluja siten, että ne muun muassa edistävät yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön terveyttä, hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Kunnan on osoitettava riittävästi voimavaroja kunnan peruspalvelujen valtiosuuden perusteena oleviin, perustellun tarpeen mukaisiin palveluihin.

Sosiaali- ja terveystalvveluissa on tärkeää pystyä ennakolta arvioimaan terveyttä ja hyvinvointia uhkaavat riskit. Terveystalvveln ja hyvinvoinnin edistäminen on kunnassa kaikkien hallinnonalojen ja toimijoiden yhteisvastuulla. Lapsen ja nuoren syrjäytymisriskihin on tartuttava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen ja nuoren kasvu aikuisuuteen kestää pitkään eivätkä erilaiset terveyden- ja hyvinvoinnin ongelmat synny hetkessä. Oikea-aikainen, tarpeen mukainen ja riittävä tuki on ratkaisevaa lapsen ja nuoren kasvulle ja yhteiskuntaan kiinnittymiselle.

Ennalta ehkäisevä työ on avainasemassa turvattaessa lasten terveyttä ja hyvinvointia. Lapsen ja nuoren kasvun ongelmatilanteissa tarvitaan oikea-aikaista ja riittävää tukea vanhemmuuteen. Kunnan peruspalvelujen on tuettava vanhempia kasvatustyössä. Neuvolajärjestelmän toimivuus, kotipalvelujen riittävä resursointi, varhaiskasvatuspalvelut, lapsen kokonaisvaltainen huomioon ottaminen ja vanhempien kuuleminen perusopetuksessa luovat vahvan pohjan lapsen tasapainoiselle kehitykselle.

Nuorilla on oltava riittävät ja toimivat koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Siirryttyään työelämään nuoret tarvitsevat hyvät työterveydenhuollon palvelut. Kunnan on järjestettävä kouluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien perusopetusta antavien oppilaitosten oppilaille. Kunnan perusterveydenhuollon on myös järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien lukioiden, ammatillista peruskoulutusta antavien oppilaitosten sekä korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa on tärkeää, että tunnistetaan varhaisessa vaiheessa nuoren erityisen tuen tai tutkimusten tarve ja järjestetään riittävät terveyden- ja sairaanhoitopalvelut koululaisille ja opiskelijoille. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös mielenterveys- ja päihdetyö.

Kaikilla nuorilla ei ole eri syistä johtuen mahdollisuutta päästä tai kykyä käyttää opiskelu- tai työterveydenhuollon palveluja. Siksi kunnassa on äärimmäisen tärkeää taata riittävät terveys- ja sosiaalipalvelut myös niille nuorille, jotka jäävät näiden palvelujen ulkopuolelle. Kunnan on etsittävä keinoja tällaisten nuorten saamiseksi palvelujen piiriin esimerkiksi etsivän nuorisotyön kautta. Palvelujen ulkopuolelle jääneiden nuorten elämäntilanteet saattavat vaikeuttaa tasapainoista aikuistumista ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. Siksi syrjäin jäämisen riskit ovat todella suuret.

Nuorilla on entistä enemmän tarvetta saada mielenterveys- ja päihdekuntoutuspalveluja. Mielenterveyslain ja päihdehuoltolain mukaan kunnan on huolehdittava mielenterveyspalvelujen ja päihdehuollon palvelujen järjestämisestä sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Arvioidessaan nuoren kuntoutustarpeen kokonaisuutta kunnalla on velvoite tehdä aktiivista yhteistyötä kaikkien kuntoutuksen järjestämiseen liittyvien tahojen kanssa. Nuorelle on annettava monipuolista ja ymmärrettävää tietoa kaikista kuntoutusmahdollisuuksista. Häntä on ohjattava terveys-, sosiaali-, työhallinto- tai opetusviranomaisen tai Kansaneläkelaitoksen tai muun palvelujen järjestäjän palvelujen piiriin yhteistyössä näitä palveluja järjestävien tahojen kanssa. Nuorelle tehdään yksilöllinen kuntoutussuunnitelma, jossa pitää selkeästi tuoda esille eri hallinnonalojen palvelujen yhteensovittaminen.

Tarve kunnan toimijoiden aktiiviseen yhteistyöhön korostuu nuorisotakuuta toteutettaessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta painottuu erityisesti yhteistyö opetus-, koulutus- ja työvoimaviranomaisten kanssa. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta antaa mahdollisuuden tarjota tukea nuorelle jo varhaisvaiheessa moniammatillisena ja hallinnonalan rajat ylittävänä yhteistyönä. Lain mukaan nuorelle voidaan tehdä aktivointisuunnitelma niin kutsutun aktivointiehdon¹ täyttyessä. Aktivointisuunnitelmaa laadittaessa on ensiksi selvítettävä mahdollisuus tarjota työtä tai julkisia työvoimapalveluja. Suunnitelma voi näiden toimenpiteiden ohella sisältää myös työllistymismahdollisuuksia parantavia sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalveluja.

Tarvittaessa aktivointisuunnitelmaan voidaan sisällyttää velvoite osallistua kuntouttavaan työtöimintaan. Kunta arvioi, millainen kuntouttavan työtöiminnan muoto ja sisältö vastaa parhaiten nuoren kuntoutustarpeeseen. Kuntouttavaa työtöimintaa voidaan järjestää esimerkiksi nuorten työpajoilla.

Nuorisotakuu koskee kaikkia nuoria mukaan lukien erilaiset erityisryhmät, kuten vammaiset, maahanmuuttajat tai kulttuurivähemmistöt. Näihin kuuluvilla nuorilla on myös usein eriytyvät tuen ja kuntoutuksen tarpeensa. Esimerkiksi vammaisten nuorten sosiaali-, terveys- ja muut kuntoutuspalvelut ovat avainasemassa nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden varmistamiseksi. Terveystöiminnan palveluihin kuuluvat muun muassa lääkinällinen kuntoutus ja sen osana apuvälinepalvelut. Sosiaalihuolto ja kehitysvammaisten erityishuolto järjestävät työllistymistä tukevaa toimintaa, työhönvalmennusta sekä työtöimintaa vammaisille nuorille. Kansaneläkelaitos tarjoaa erilaisia kuntoutuspalveluita vammaisille henkilöille. Palveluissa on tärkeää katsoa vammaisen nuoren tilannetta kokonaisvaltaisesti, jotta polku koulutukseen ja työtöelämään ei katkea erityisesti siirtymävaiheissa.

Kunnilla on mahdollisuus hakea rahoitusta myös nuorten hyvinvointia ja osallisuutta lisääviin sosiaali- ja terveyshuollon kehittämishankkeisiin Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisesta kehittämishankelmasta vuosille 2012–2015 (KASTE II). Lisätietoja osoitteesta www.stm.fi/kaste

Kansaneläkelaitos ja nuorisotakuu

Kansaneläkelaitoksen (Kela) tehtävänä on selvittää terveydenhuollosta ohjautuneiden vajaa-kuntoisten ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kuntoutuksen tarve. Nämä nuoret ohjautuvat selvitykseen erilaisissa elämäntilanteissa. Nuoret voivat olla vailla ammatillista koulutusta, koulutuksen keskeyttäneitä tai koulutettuja nuoria, joilla on terveydellisistä syistä johtuen heikot työtösaantimahdollisuudet. Mukana on myös nuoria, jotka ovat joko määräaikaikaisella tai toistaiseksi myönnetyllä työkyvyttömyyseläkkeellä. Nuoren kuntoutuksen tarve voi nousta esiin myös Kelan työkykyneuvonnan kautta, jolloin työkyvyttömänä olleelle nuorelle haetaan ratkaisuja työtöelämään paluun tueksi.

Kelan tavoitteena on rakentaa yhdessä muiden toimijoiden kanssa nuorelle realistinen ja oikea-aikainen työkykyä tukeva polku kohti työllistymistä. Kelan kuntoutuslain² myöntöedellytysten täyttyessä nuorta voidaan tukea ammatillisella kuntoutuksella, kuten esimerkiksi ammatillisella kuntoutuskurssilla, koulutuksella tai työkokeilulla. Nuoren opiskelu- ja työkykyä tuetaan myös lääkinällisellä kuntoutuksella kuten esimerkiksi sopeutumisvalmennus- ja kuntoutuskurssilla sekä

¹ Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) 3 §

² Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005)

kuntoutuspsykoterapialla. Lisäksi vajaakuntoiselle nuorelle voidaan järjestää apuvälineitä opiskelusta tai työstä suoriutumiseksi.

Osana nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmän työtä Kela on nostanut esiin lainmuutostarpeita, jotka edesauttaisivat järjestämään vajaakuntoisille nuorille kuntoutusta oikea-aikaisesti. Lainmuutosta tarvittaisiin esimerkiksi lieventämään ammatillisen kuntoutuksen myöntämisedellytyksiä sekä purkamaan vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen ja vammaisetuuksien välistä kytkentää.

Toimijoiden välinen yhteistyö nuorten palveluissa

Nuorisotakuun toimeenpano edellyttää eri tahojen entistä tiiviimpää yhteistyötä. Keskeisiä yhteistyötahoja ovat kunnan sosiaali- ja terveys- sekä nuoriso- ja opetustoimet, koulutuksen järjestäjät, opinto-ohjaajat, etsivää nuorisotyötä tekevät, nuorten työpajat ja Kelan kuntoutusasiantuntijat. Yrittäjyyden näkökulmasta tärkeitä yhteistyötahoja ovat seudulliset yrityspalvelut, työmarkkinajärjestöt ja muut alueelliset yrityspalveluja tarjoavat tahot. On tärkeää, että kaikki toimijat ovat aktiivisia työpaikkojen luomiseksi nuorille.

Nuorisotakuun toteutuminen edellyttää yhteisen tahtotilan lisäksi yhteistä tilannekuvaa nuorten tilanteesta ja heille tarjottavista palveluista. Siksi alueellisten ja paikallisten toimijoiden on jatkettava ja edelleen kehitettävä jo nyt toimivaa yhteistyötä nuorten parhaaksi hallinnonaloista tai kuntarajoista riippumatta. Tilannekuvan muodostamiseksi tilastotietojen on kuljettava eri viranomaisten kesken, jotta palveluprosessit toimisivat mahdollisimman kitkattomasti. Monialainen yhteistyö, josta on säädetty esimerkiksi nuorisolaissa, luo uutta, yhteiskunnallisesti merkittävää osaamista eri toimialoille. Lisäksi se parantaa tiedonkulkua ja palvelujen oikea-aikaisuutta.

TE-toimistojen on tiivistettävä paikallista yhteistyötä ja sovittava yhteistyökäytännöistä **varuskuntien ja siviilipalvelukeskuksen** kanssa, jotta varusmies- ja siviilipalvelua suorittavat nuoret saadaan nuorisotakuun ulottuville. Samoin yhteistyötä on tiivistettävä **rikosseuraamuslaitoksen alueyksiköiden kanssa palveluissa, joita annetaan rikosseuraamuksia suorittaville nuorille**. Työ- ja elinkeinoministeriö on valmistelemassa yhteistyön linjauksia rikosseuraamuslaitoksen keskusyksikön kanssa. Linjaukset valmistuvat kevään 2013 aikana.

Kun nuorta ohjataan työvoiman palvelukeskuksen asiakkaaksi, noudatetaan työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Kelan ja Suomen Kuntaliiton yhdessä laatimia Työvoiman palvelukeskustoimintaa koskevia valtakunnallisia linjauksia (23.3.2010).

Alueilla, joille ei ole työvoiman palvelukeskuksia, TE-toimiston, kunnan sosiaali- ja terveystoimien sekä nuoriso- ja opetustoimien ja Kelan on sovittava nuorten palveluihin liittyvästä yhteistyöstä esimerkiksi nuorisolain edellyttämässä nuorten ohjaus- ja palveluverkostossa.

Asiakastyötä nuorten kanssa tekevät toimijat tarvitsevat johdon tukea yhteistyön tiivistämiseksi. Tukea tarvitaan TE-toimistojen johtajilta ja palvelulinjajohtajilta, paikkakunnalla toimivilta koulutuksen järjestäjiltä, rehtoreilta ja kunnan eri toimialojen toimintaa johtavilta päälliköiltä tai vastavissa asemissa olevilta esimiehiltä. Tiivis, monialainen ja moniammatillinen yhteistyö pitää nuoret mukana toimissa, jotka johtavat nuorten osallisuuden kasvuun, koulutukseen ja työhön.

Kaikki 15 elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusta (ELY-keskus) ennakoivat osaamistarpeita alueillaan. Kuusi ELY-keskusta yhteen sovittaa nuorisotoimen palveluja. Kaikkien ELY-keskusten elinkeinot, työ, osaaminen ja kulttuuri -vastuualue on saanut uudeksi tehtäväksi yhteen sovittaa alueensa tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja. Tästä on sovittu vuoden 2013 tulostavoitteissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, ELY-keskukset ja TE-toimistot seuraavat nuorisotakuun toimeenpanoa. Samoin ne arvioivat palveluiden ja palveluyhteistyön kehittämistarpeita. Seurantaan, indikaattoreihin ja vaikuttavuuden arviointiin kehitetään vuoden 2013 aikana uusia näkökulmia ja mittareita tutkimuksen avulla.

Muiden yhteistyötahojen toiminta nuorisotakuussa

Elinkeinoelämä on mukana valtakunnallisessa Nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmässä suunnittelemassa nuorisotakuun kokonaisuutta. Mukana ovat Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Yrittäjät, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ja Akava ry. Lisäksi työryhmä on kuullut työnantajia eri kysymyksistä työnsä eri vaiheissa.

Osana työmarkkinajärjestöjen maaliskuussa 2012 solmimaa työurasopimusta keskusjärjestöt ovat olleet valmiita etsimään uusia keinoja helpottamaan nuorten työelämään pääsyä.

Työmarkkinajärjestöt tekivät yhdessä nuorisotakuuta tukevan esityksen nuorten työllisyyden edistämiseksi. Esitys luovutettiin ministereille 18.10.2012. Järjestöt esittivät muun muassa, että otetaan käyttöön avoin ammattiopisto -toimintamalli TE-toimistojen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyössä sekä luodaan toimintamalli nuorten tuetusta oppisopimuskoulutuksesta. Lisäksi esitettiin käynnistettäväksi kokeiluhanke tutkinnon osaan johtavan tuetun oppisopimuksen toteutusvaihtoehdoista. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat käynnistäneet näistä aiheista selvitykset. Neuvottelut nuorten työllistämissopimuksiksi eri aloilla jatkuvat edelleen liitoissa.

Puolustusvoimat on osallistunut nuorisotakuun suunnitteluun ja on mukana toimeenpanossa (liite 1), samoin kuin siviilipalveluskeskus (liite 2).

Kolmannen sektorin toimijat takuun toimeenpanijana

Valtakunnallinen nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmä on kuullut kolmannen sektorin toimijoita työnsä aikana. Järjestökenttä on osallistunut aktiivisesti valtakunnallisen työryhmän työhön toimittamalla lukuisia katsauksia ja ehdotuksia nuorisotakuun toimeenpanemiseksi. Toistaiseksi eniten valtakunnallista yhteistyötä on tehty nuorisojärjestöjen kanssa. Tätä työtä on koordinoanut Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry.

Nuorisojärjestöt ovat tärkeitä nuorten tukijoita erilaisissa elämäntilanteissa ja arjen sujuvuudessa. Ne auttavat nuoria myös pysymään nuorisotakuun toimenpiteiden piirissä. Järjestöt tuottavat nuorille mielekästä tekemistä sekä ennaltaehkäiseviä toimia ja palveluita.

Nuorisojärjestöt ovat olleet innokkaasti mukana nuorisotakuun suunnittelussa ja muun muassa ideoimassa ministereiden syksyn 2012 aluekiertuetta. Silti niiden roolia nuorisotakuun toteutuksessa on selkiytettävä.

Järjestöt järjestävät ja tuottavat monipuolisesti nuorten palveluita ja harrastustoimintaa. Järjestöt voivat osallistua nuorisotakuun toteuttamiseen esimerkiksi tukemalla nuorten työllistämistä ja kouluttamalla työelämätaitoja levittämällä ”nuorisotyöllistä” otetta kohdata ja tavoittaa nuoria osallistaa nuoria takuun toteutukseen ja suunnitteluun tarjota mielekästä tekemistä nuorille ja järjestää vertaistoimintaa kehittämällä hallinnonalojen rajat ylittäviä toimintamalleja ja murtamalla rajoja toteuttamalla ennaltaehkäiseviä toimia jne.

Järjestöt olisi saatava mukaan monialaiseen nuorisotakuutyötön myös paikallisesti kunnissa ja ELY-keskusten alueilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön aloitteesta kolmannen sektorin toimijat ovat käyneet keskustelua kansalaistoiminnan roolista nuorisotakuun toteuttamisessa myös mahdollisen erillisen määrärahan turvin. Neuvottelut tästä ovat kesken.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:llä on tärkeä rooli nuorisotakuuta suunniteltaessa ja toimeenpantaessa. Allianssi huolehtii erityisesti siitä, että nuorten ääni kuuluu nuorisotakuun valtakunnallisessa toteutuksessa, suunnittelussa ja arvioinnissa.

Nuorisojärjestöjen lisäksi erityisesti sosiaali- ja terveysalan järjestöillä ja muilla toimijoilla on merkittävä rooli nuorisotakuun toteuttamisessa. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen pyrkivällä järjestötyöllä on pitkät perinteet ja sen mukanaan tuoma laaja osaaminen nuorten tukemisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Paikallistasolla järjestöjen mukaan tulo hallintokuntien väliseen yhteistyöhön tuo merkittävän lisän nuorisotakuun toteuttamiseen. Raha-automaattiyhdistys on ottanut yhdeksi avustustoiminnan painopisteeksi lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamisen avustaessaan sosiaali- ja terveydenhuollon kansalaisjärjestöjen toimintaa. Järjestöjen toiminnassa kehitetään matalan kynnyksen toimintamalleja syrjäytyneiden nuorten auttamiselle ja nuorten arjessa tapahtuvalle kuntoutukselle.

Keskushallinto jatkaa yhteistyötä järjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Nuorisotakuu kiinnostaa kansainvälisesti

EU:n työministerit hyväksyivät 28.2.2013 pidetyssä kokouksessaan EU:n laajuisen suosituksen nuorisotakuusta. Suosituksen mukaan kunkin jäsenmaan on taattava kaikille alle 25-vuotiaille nuorille laadukas työ-, jatkokoulutus-, oppisopimuskoulutus- tai harjoittelupaikka neljän kuukauden kuluessa koulun päättymisestä tai työttömäksi joutumisesta. Suositus jättää nuorisotakuun hallinnolliset vastuut ja järjestelyt jäsenmaan päätettäväksi. Komission suositus noudattelee pitkälti Suomen nuorisotakuun mallia.

Euroopan maiden lisäksi myös muut maat ja kansainvälinen media ovat kiinnostuneita Suomen mallista. Tämä tuo oman lisänsä nuorisotakuun kansalliseen toteuttamiseen. Keskushallinnon toimijoiden lisäksi myös alueellisten ja paikallisten tahojen on hyvä valmistautua kansainvälisiin yhteydenottoihin.

Nuorisotakuun toteutuksen jatkotyö ja seuranta

Eri hallinnonaloilla on käynnissä säädösvalmistelua, jolla on vaikutuksia nuorisotakuun toteutukseen. Lainsäädännön muutoksista viestitään nuorisotakuun toimijoille kussakin tapauksessa erikseen.

Ministeriöt seuraavat nuorisotakuun toteutumista säännöllisesti hallinnonaloittain sekä tulosohjauksen keinoin että käytettävissä olevin tilastotiedoin ja seurannoin.

Tietoa nuorisotakuun seurannan ja arvioinnin pohjaksi saadaan lisäksi nuorisotakuun toimeenpanon ensimmäistä vuotta koskevasta tutkimushankkeesta. Sen toteuttaa 31.3.2014 mennessä työ- ja elinkeinoministeriön kilpailutuksen perusteella valittu Kuntoutussäätiö. Tutkimuksen tavoite on seurata nuorisotakuun toimintamallin käyttöön ottoa ja siihen liittyvää kehittämistyötä. Lisäksi tutkimus tuottaa nuorisotakuun toimintamallin onnistumiselle tärkeitä indikaattoreita ja muita mittareita, joilla nuorisotakuun toteuttamiseksi tarvittavien toimien vaikuttavuutta voidaan jatkossa luotettavasti arvioida.

Kuntoutussäätiön tekemän selvitystyön perusteella on tarkoitus käynnistää myöhemmin nuorisotakuun toteutuksen arviointitutkimus.

Lisätiedot ja lähdeaineistoa

Lainsäädäntöä

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) ja työttömyysturvalaki (1290/2002).

Nuorisolaki (72/2006).

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001).

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista (566/2005).

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa (4/2012)

Valtioneuvoston ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishausta annetun asetuksen (30/2008) muuttamisesta annettu asetus (1047/2012).

Ohjeita ja muuta lisätietoa verkkosivuilla

Suurin osa ohjeistuksista ja tässä kirjeessä mainituista aineistoista löytyy Internetissä keskitetysti osoitteessa www.nuorisotakuu.fi

Nuorten yhteiskuntatakuu -työryhmän raportti www.nuorisotakuu.fi > Aineistoa

Työ- ja elinkeinoministeriön linjaukset nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa”, 8.1.2013, TEM/2905/03.01.04/2012 sekä linjauksia täydentävät ohjekirjeet 22.2.2013 ja 6.3.2013 löytyvät osoitteesta www.nuorisotakuu.fi > Aineistoa >

Työ- ja elinkeinoministeriön kirje 1.2.2013 ”Alle 25-vuotiaiden ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta vailla olevien nuorten oikeudesta työttömyysetuuteen”, TEM/288/07.10.02/2013 löytyy osoitteesta: www.nuorisotakuu.fi >Aineistoa

Työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, Kelan ja Suomen Kuntaliiton yhdessä laatimat Työvoiman palvelukeskustoimintaa koskevat valtakunnalliset linjaukset (23.3.2010) löytyvät osoitteesta www.kunnat.net > Etusivu > Asiantuntijapalvelut > Alueet ja elinkeinot > Työllisyys > Työvoiman palvelukeskukset

Lisätietoja Työvoiman palvelukeskustoiminnasta www.te-palvelut.fi >Etusivu > Ajankohtaista >Työvoiman palvelukeskukset

Lukuja nuorten työttömyydestä ja nuorisotakuun seurannasta TE-hallinnossa löytyy osoitteesta: www.nuorisotakuu.fi >Aineistoa >Oikopolkuja.

Nuorten palkkatuki ja Sanssi-kortti www.te-palvelut.fi/sanssi

Nuorten TE-palvelut www.te-palvelut.fi >Työnhakijapalvelut > Nuorten palvelut

Työntantaja voi hakea palkkatukea sähköisellä lomakkeella osoitteessa www.te-palvelut.fi > Työnantajan palvelut tai www.yrityssuomi.fi > Asioi verkossa > Yritys-Suomen lomakehaku

Opetus- ja kulttuuriministeriön ”Ohje etsivään nuorisotyöhön liittyvästä nuorta koskevien tietojen käsittelystä” löytyy lakioppaasta ”Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö” (toim. Kimmo Aaltonen, Art-house) tai OKM:n verkkosivuilta www.minedu.fi >Nuoriso > Nuorisotyö >Etsivä nuorisotyö

Uusi opintopolku.fi -palvelu, osa Oppijan verkkopalvelu -hanketta <http://www.oph.fi/oppijanpalvelut>

Koulutusneuvonta verkossa www.facebook.com/koulutusneuvonta

Lisätietoa Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisesta kehittämisohjelmasta vuosille 2012–2015, KASTE II, www.stm.fi/kaste

Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja www.sosiaaliportti.fi >Etusivu>Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja

Tutkimus ”Nuoret työn ja koulutuksen ulkopuolella” www.nuorisotakuu.fi >Aineistoa

Yleistajuinen tiivistelmä Nuorisotyöllisyyspaketista – EU:n komission suositus nuorisotakuuksi Euroopan komission sivuilla <http://ec.europa.eu> tai Euroopan komissio>Työllisyys, sosiaaliasiat ja osallisuus.

Työmarkkinajärjestöjen esitys nuorten työllisyyden edistämiseksi 18.10.2012: www.nuorisotakuu.fi > Aineistoa > Oikopolkuja.

Harmaan talouden torjunta: www.mustatulevaisuus.fi

Liite 1

Puolustusvoimat ja nuorisotakuu 2013–2015

Varusmies- ja siviilipalvelus on yksi nivelkohta nuorten uraohjauksessa ja työelämäneuvonnassa.

Osalla varusmiehistä on jo palvelusaikana tutkinto suoritettuna tai opiskelupaikka tiedossa. Muille olisi tärkeää pitää ammatinvalintaprosessia yllä siten, että palvelusajan loputtua suunnitelma olisi selvillä ja sitä voisi lähteä toteuttamaan. Suomalainen asevelvollisuus -työryhmä 2010 on raportissaan esittänyt, että opinto- ja työuraneuvontaa tehostettaisiin varusmiespalveluksessa hallinnonalojen välistä yhteistyötä tiivistämällä. Opintoihin pääsyn nopeuttamiseksi tavoitteena on turvata varusmiehille palvelusaikainen mahdollisuus omatoimiseen opintohakuun ja siihen liittyvien verkkopalvelujen käyttöön.

Opinto- ja työuraohjauksessa puolustusvoimissa hyödynnetään myös nuorisolain 7 §:n mukaista syrjäytymisvaarassa oleville nuorille tarkoitettua Aikalisä-toimintamallia.

Puolustusministeriö ja Pääesikunta ovat laatineet seuraavat suositukset nuorisotakuun toteuttamisen varmistamiseksi joukko-osastoissa vuosina 2013–2015

Jokainen joukko-osasto huolehtii nuorisotakuun linjausten mukaisesti varusmiespalveluksen aikaisesta opinto- ja työuraneuvonnasta. Kukin joukko-osasto laatii yhteistyösopimuksen alueensa TE-toimiston kanssa tarvittavien asiantuntijapalvelujen hankkimiseksi.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) koordinoimaa Aikalisä-toimintamallia hyödynnetään aktiivisesti järjestettäessä nuorisotakuuseen liittyviä ohjauspalveluja jo kutsuntavaiheessa tai palveluksen keskeytyessä. Aikalisä-toiminnan olisi aktivoituttava jälleen ennen varusmiespalveluksen päättymistä, jotta nuori työllistyisi tai saisi opiskelu- tai harjoittelupaikan välittömästi palveluksen jälkeen.

Puolustusvoimat selvittää mahdollisuudet uudistaa varusmiesten lomakäytäntöjä siten, että varusmiehelle voitaisiin myöntää esimerkiksi kuntoisuuslomaa pääsykokeisiin tai työhaastatteluun osallistumista varten, kun loma ei vaaranna varusmiehen koulutustavoitteiden toteutumista.

Varusmiespalveluksessa syntyvää osaamista kohdennetaan tehostetusti koulutusta ja työpaikkaa vailla olevalle nuorelle (esimerkiksi kuljettajakoulutus, lääkintäkoulutus, sotilaspoliisikoulutus) hyödyntämällä varusmiesten palvelustodistusta.

Nuorisotakuun 2013 linjausten vakiinnuttamiseksi kaikissa joukko-osastoissa järjestetään vuosina 2014–2015 opetustilaisuuksia (Road Show) erillisen rahoituksen turvin.

Puolustusvoimat tiivistää edelleen varusmieskoulutuksen ja muun yhteiskunnan koulutusjärjestelmän yhteyksiä molemminpuolisten hyötyjen saamiseksi. Varusmieskoulutuksella on tutkimusten mukaan myös nuorten itsetuntoa ja yhteisöllisyyttä vahvistava vaikutus tavalla, joka tukee varusmiesten sijoittumista työelämään.

Liite 2

Siviilipalvelukeskus ja nuorisotakuu

Siviilipalvelukeskuksen tavoite on antaa siviilipalvelustaan suorittaville nuorille samantyyppiset ja samalla tavalla järjestetyt palvelut kuin varusmiespalvelusta suorittaville (liite 1). Siviilipalvelukeskus hyödyntää muun muassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen koordinoimaa Aikalisätoimintaa.

Siviilipalveluskeskus ehdottaa seuraavia nuorisotakuun mukaisia toimia

Lisätään koulutusjakson aikana annettavaa informaatiota (esim. Kela-info)

Annetaan palvelusta suorittavalle mahdollisuus selvittää palvelusaikana työnhaku-/työuramahdollisuudet paikallisessa TE-toimistossa – ei tarvetta käyttää lomapäiviä, vaan sisältyisi palvelukseen

Palveluspaikalle velvoittava ohje ohjata/opastaa velvollista työnhakuun ym. toimenpiteisiin. Tämä olisi liitettävissä sähköiseen ”kotiutusmuistutukseen” ja mahdollisesti muistutus voitaisiin lisätä myös velvolliselle.

Maininta työ- ja elinkeinoministeriön järjestämisohjeeseen ja palveluspaikkojen vastuuhenkilön oppaaseen ym. informaatiota

Liite 3

Nuorten työpajatoiminnan valmennukset. Kuva: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry

Kuviosta puuttuvat erilliset pajakoulut.